

MAREK G. ZIELIŃSKI

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz

Marian Pawlak (1935–2016) – życie i dzieło

Marian Pawlak pochodził z Kujaw, lata studenckie i sporą część życia zawodowego spędził w Toruniu na ziemi chełmińskiej, na krótko związał się z ziemią dobrzyńską, by następnie powrócić na Kujawy, tym razem do Bydgoszczy. Wiele sympatii żywił dla Podlasia, stron rodzinnych żony, Róży. Poprzez zainteresowania naukowe stał się elblązaninem¹.

Na świat przyszedł 10 lipca 1935 r. w rodzinie Konstantego i Anny z Raczkowskich w Nowinach na Kujawach. Nie dane mu było rozpocząć w przepisowym czasie nauki szkolnej ze względu na trudne lata wojny i wysiedlenie rodziny do Kolonii Borzymie. Dopiero po przejściu frontu i zakończeniu działań wojennych mógł rozpocząć naukę w szkole podstawowej w Nowinach, którą ukończył w 1950 r., zaledwie po pięciu latach. Następnie kontynuował edukację w Liceum im. Ziemi Kujawskiej, w oddalonym o 25 km Włocławku. Piękny, młodzięńczy czas upływał mu jednak pod znakiem powojennej

¹ Biogramy Mariana Pawlaka znajdują się w wielu almanachach i wydawnictwach biografistycznych: K. Kwaśniewska, M. Rak, *Naukowcy Bydgoszczy. Słownik biograficzny 1994*, Bydgoszcz 1994, s. 140–141; *Scholars of Early Modern Studies*, vol. 29: 1995, s. 90; K. Kwaśniewska, M. Rak, *Naukowcy Bydgoszczy. Słownik biograficzny 1997*, Bydgoszcz 1997, s. 205–206; *Współcześni uczeni polscy. Słownik biograficzny*, t. III, Warszawa 1999; *Who is who w Polsce*, Schweitz 2002, t. 2, s. 1495–1496; *Złota księga nauk humanistycznych*, Gliwice 2004, s. 297.

biedy, co zapewne ukształtowało tak charakterystyczne cechy osobowości Mariana Pawlaka, jak skromność i życzliwość wobec ludzi. Świadectwo dojrzałości uzyskał w 1955 r., a następnie udał się na studia uniwersyteckie do Torunia, gdzie w ówczesnym Zespole Katedr Historii, kierowanym przez prof. dr. Bronisława Włodarskiego, rozpoczął studia magisterskie. Pięcioletni program studiów został w tym roku dopiero co uruchomiony, zastępując dotychczasowy czteroletni system kształcenia. Studia w zakresie historii ukończył zatem w 1960 r. obroną pracy poświęconej generałowi Janowi Henrykowi Dąbrowskiemu, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Jadwigi Lechickiej. Po ukończeniu studiów pracował krótko w Książnicy Miejskiej w Toruniu i następnie, w roku szkolnym 1960–1961, w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Lipnie. Tak się złożyło, że w tym krótkim okresie uczył klasę, do której uczęszczał Lech Wałęsa. Już w początku 1961 r. został zatrudniony jako asystent w Instytucie Historii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Pod kierunkiem prof. Jadwigi Lechickiej podjął badania nad jedną z najznamienitszych placówek oświatowych dawnej Rzeczypospolitej: Gimnazjum Akademickim w Elblągu. Pokłosiem wcześniejszych zainteresowań, a jednocześnie pomostem do nowego obszaru badawczego stała się pierwsza publikacja Mariana Pawlaka poświęcona działaniom bojowym wojsk polskich na Warmii i Mazurach w okresie kampanii napoleońskiej 1807 r.

Nowy kierunek badań wymagał jednak długotrwałych i mozolnych kwereń archiwalno-bibliograficznych. Prowadzenie badań niewątpliwie skomplikowała długotrwała choroba, a następnie śmierć promotor prof. Jadwigi Lechickiej w 1965 r. Opiekę naukową nad Marianem Pawlakiem przejął wówczas Jerzy Wojtowicz, który jednak prezentował nieco inny krąg zainteresowań badawczych. Pierwsze efekty w zakresie badań nad szkolnictwem elbląskim doby nowożytnej w postaci publikacji pojawiły się w 1967 r. Publikował wówczas w „Roczniku Olsztyńskim”, „Roczniku Elbląskim”, a następnie w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich”, rzadziej w „Zapiskach Historycznych”. Już jako młody historyk, ówczesnym zwyczajem, pisał recenzje publikacji korespondujących z jego zainteresowaniami naukowymi. Zdaje się, że tego typu aktywność naukowa nie była tylko obowiązkiem². Pod tym też kątem śledził z uwagą rynek wydawniczy.

² W 1998 r. w opinii-recenzji *Słownika biograficznego Pomorza Nadwiślańskiego* opowiedział się za wydaniem kolejnego tomu – suplementu. W 2008 r. recenzował rozprawę ks. Zdzisława Kropidłowskiego, *Dobra materialne, wyposażenie parafii, duchowieństwa i służby kościelnej dekanatu puckiego w okresie staropolskim*, Gdańsk 2007 na tytuł profe-

Rok 1969 przyniósł dysertację doktorską zatytułowaną *Dzieje Gimnazjum Elbląskiego w latach 1535–1772*. Na jej opublikowanie czekał jednak kolejne trzy lata. Po doktoracie poświęcił się pracy dydaktycznej i organizacyjnej. Wiele jego czasu pochłaniała działalność w Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz Klubie Inteligencji Katolickiej. W latach 1984–1989 był kierownikiem podyplomowych studiów historii dla nauczycieli, które wówczas cieszyły się dużym zainteresowaniem. Jednocześnie kontynuował badania, co zaowocowało rozprawą pt. *Studia uniwersyteckie młodzieży z Prus Królewskich w XVI–XVIII wieku*, która stała się podstawą do nadania stopnia doktora habilitowanego uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika z dnia 6 maja 1988 r. Recenzentami rozprawy habilitacyjnej oraz dorobku Mariana Pawlaka byli profesorowie: Lech Mokrzecki, Stanisław Salmonowicz i Jerzy Wojtowicz.

Po habilitacji w 1988 r. zdecydował się na zmianę miejsca pracy. 1 lipca 1989 r. przeszedł do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy – obecnego Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, aczkolwiek dodatkowo w latach 1989–1991 zatrudniony był również w Instytucie Pedagogiki i Psychologii UMK. Na gruncie bydgoskim natomiast bardzo intensywnie włączył się w dzieło organizacji Instytutu Historii. Jako kierownik Zakładu Historii Nowożytnej (1989–2006) i prodziekan Wydziału Humanistycznego (1990–1996 i 1999–2002) angażował się nie tylko w działania dydaktyczne, w tym stworzenie programu kształcenia, który obowiązywał na studiach Historii przez kilkanaście następnych lat, uruchamianie nowych kierunków studiów, ale także w rozwój naukowy, wyrażający się zatrudnianiem wielu młodych adeptów nauki, promocją naukową, a wreszcie uzyskanie przez Wydział Humanistyczny praw do doktoryzowania, a następnie habilitowania. W ramach działalności naukowej w latach 1995–2010 recenzował piętnaście prac doktorskich: Marka G. Zielińskiego (1995), Jacka Taraszkiewicza (1995), Barbary Śliwińskiej (1997), Tadeusza Żaczka (1998), Henryka Zasępa (1998), Zdzisława Zasady (2000), Alojzego Szudrowicza (2000), Hanny Szczechowicz (2000), Teresy Maresz (2001), Barbary Moraczewskiej (2002), Iwony Zielińskiej (2002), Agnieszki Marchwińskiej (2004), Niny Kosman (2007), Mariusza Kaszyńskiego (2008), Mariusza Brodnickiego (2010).

sora. W 2009 r. napisał recenzję wydawniczą leksykonu autorstwa Mirosława Krajewskiego, *Leksykon powszechnych dziejów edukacji z przewodnikiem bibliograficznym: ludzie, instytucje koncepcje*, Płock 2010.

- W latach 1993–2010 był promotorem sześciu doktoratów. Kolejno byli to:
- Andrzej Mietz, *Kościół i parafia św. Dominika w Chodczu. Studium organizacji kościelnej i życia religijnego w małym miasteczku diecezji kujawsko-pomorskiej w dobie staropolskiej*, obroniona w 1993 r. w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy,
 - Roman Pipowski, *Szkolnictwo elementarne w powiecie toruńskim w latach 1812–1920 na tle rozwoju oświaty w Prusach Zachodnich*, obroniona w 1998 r. w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy,
 - Adam Matuszewski, *Odrębność i stereotypowość życia umysłowego w Lesznie w XVII wieku*, obroniona w 1999 r. w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy,
 - Jarosław Kołtuniak, *Piotrków Kujawski. Dzieje miasta i parafii*, obroniona w 2001 r. w Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy,
 - Emilia Balany-Mroczkowska, *Szkoły parafialne diecezji gnieźnieńskiej*, obroniona w 2006 r. na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego,
 - Aneta Pindel, *Szkolnictwo powszechne w Bydgoszczy w latach 1945–1975*, obroniona w 2010 r. na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego.

W latach 1995–2005 recenzował sześć rozpraw habilitacyjnych: Eugeniusza Paruzela (1995/1996), Mariana Chachaja (1999), Janusza Hochleitnera (2000), Jana Wiśniewskiego (2000), Mariana Balczewskiego (2002), Dariusza Łukasiewicza (2005).

Lata dziewięćdziesiąte XX w. i początkowe lata XXI w. to najbardziej owocny okres jeżeli chodzi o działalność naukową Mariana Pawłaka. Ukoronowaniem tych działań było uzyskanie 22 sierpnia 1995 r. tytułu profesora zwyczajnego.

Bardzo ważne miejsce w dorobku naukowym Mariana Pawłaka zajmuje biografistyka. Niewątpliwie stanowiła ona ulubioną problematykę badawczą. Pisał biogramy do słowników biograficznych, ale także nekrologi zmarłych kolegów historyków. Biogramy autorstwa Mariana Pawłaka można podzielić na kilka grup środowiskowych: osoby związane z Elblągiem, przede wszystkim okresu nowożytnego, pedagogów wrocławskich, żyjących przede wszystkim w XX w. oraz przyjaciół i znajomych. Ten rozdział zainteresowań otwiera biogram prof. Jerzego Wojtowicza, skreślony w 1980 r. Tylko dla *Słownika biograficznego Pomorza Nadwiślańskiego* napisał aż dwadzieścia sześć biogramów wybitnych elblązan, głównie profesorów Gimnazjum Elbląskiego, rajców, medyków, duchownych. Wyróżnieniem dla Mariana Pawłaka, ale też uhonorowaniem jego wkładu było

zaproszenie wystosowane przez redaktora Zbigniewa Nowaka w 1995 r. na spotkanie promocyjne II tomu *Słownika biograficznego Pomorza Nadwiślańskiego*, które miało miejsce w Ratuszu Starego Miasta w Gdańsku, na którym podjęto dyskusję wspólnie z prof. Romanem Wapińskim na temat miejsca i roli słowników biograficznych³. Ostatni biogram, jaki Marian Pawlak zamieścił w *Słowniku biograficznym Pomorza Nadwiślańskiego*, został poświęcony historykowi Janowi Gerlachowi (1893–1983). Łączy się on bardziej z tym, co w tym czasie pisał dla *Włocławskiego słownika biograficznego*. Tam bowiem zamieszczał biogramy osób, które bardzo dobrze znał i z którymi współpracował w Toruniu. Biogramy osób zasłużonych dla Włocławka zamieścił także w publikacji *Zasłużeni dla Włocławka (XIII–XX wiek)*.

Znaczące miejsce w badaniach nad historią oświaty zajmują edycje źródeł przygotowane przez prof. Mariana Pawlaka: ordynacja Gimnazjum Elbląskiego z 1692 r., podręcznik Fryderyka Eberharda von Rochow, traktaty i pisma pedagogiczne Marcina Kwiatkowskiego.

W początku lat dziewięćdziesiątych XX w. podjął się organizacji dwóch konferencji: pierwszej z okazji 200. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja, drugiej w związku z obchodami rocznicy insurekcji kościuszkowskiej. Publikacja, która była pokłosiem drugiej konferencji, została dedykowana prof. Jerzemu Wojtowiczowi z racji 70. rocznicy jego urodzin. Wraz z przenosinami do Bydgoszczy coraz mocniej w badaniach prowadzonych przez prof. Mariana Pawlaka pojawiała się problematyka związana z historią oświaty na Kujawach, a w szczególności we Włocławku.

Wychodząc naprzeciw potrzebom dydaktycznym, w związku z reaktywowaniem studiów historycznych podjął się wydania studenckiego skryptu napisanego w 1963 r. przez Jerzego Serczyka *Podstawy badań historycznych*⁴. Dla potrzeb pierwszego wydania bydgoskiego w 1991 r. prof. Jerzy Serczyk dokonał nowej redakcji, a Marian Pawlak uaktualnił informacje o bibliografiach, słownikach bibliograficznych i historyczno-geograficznych, czasopismach, bibliotekach, archiwach, muzeach. W nowej wersji stary podręcznik doczekał się aż sześciu wydań⁵. Charakter podręcznika napisanego z myślą o studentach posiada również praca *Dzieje admi-*

³ *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, t. IV, Gdańsk 1997, s. 7.

⁴ J. Serczyk, *Podstawy badań historycznych. Skrypt dla studentów I roku historii*, Toruń 1963, 1967, 1970, 1975.

⁵ M. Pawlak, J. Serczyk, *Podstawy badań historycznych. Skrypt dla studentów I roku historii*, Bydgoszcz 1991, 1992, 1993, 1997, 1999, 2008.

nistracji w Polsce, wydana nakładem autora w 2005 r. Również z myślą o studentach powstał kolejny skrypt: *Zarys dziejów oświaty*, wydany w okresie pracy w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy, ze szczególnym przeznaczeniem dla tamtejszych studentów.

Prof. Marian Pawlak przede wszystkim zajmował się dziejami szkolnictwa w Prusach Królewskich i na Kujawach w XVI–XX w. Na marginesie tego kierunku badań interesował się zagadnieniami związanymi z funkcjonowaniem kościołów, zwłaszcza w okresie reformacji. W ostatnich latach wiele uwagi poświęcił historii lokalnej, rodzinnym stronom, a w szczególności zlikwidowanej Szkole Podstawowej w Nowinach, Polskiej Organizacji Wojskowej w Chodczu, a także historii rodzinnej.

Po ukończeniu siedemdziesiątego roku życia przeszedł na emeryturę, porzucając od 30 września 2005 r. Niemniej jednak chciał nadal pracować. Przez kolejny rok akademicki został zatrudniony w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w wymiarze 1/3 etatu. Niestety dalszego zatrudnienia odmówiono w roku akademickim 2006/2007. Jednocześnie, od 1 października 2005 r. prof. Marian Pawlak podjął pracę w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej. Tam też pełnił m.in. funkcję kierownika Zakładu Podstaw Edukacji oraz dziekana Wydziału Pedagogicznego do roku akademickiego 2012/2013⁶. W latach 2011–2012 angażował się w staraniach KPSW o nadanie uprawnień do prowadzenia studiów doktoranckich i nadawania stopnia doktora nauk pedagogicznych.

Był członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego od 1962 r., Stowarzyszenia Autorów Polskich od 1989 roku, Regionalnej Rady Ochrony Środowiska Kulturowego Pomorza Nadwiślańskiego oraz Towarzystw Naukowych w Toruniu od 1964 r., w Olsztynie od 1971 r., we Włocławku od 1985 r.⁷, w Bydgoszczy i w Gdańsku od 1998 r., Związku Nauczycielstwa Polskiego (1962–1982). Należał do członków założycieli Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym od 1995 r. Wchodził w skład Rady Naukowej *Włocławskiego słownika biograficznego* oraz kolegium redakcyjnego *Zapisek Kujawsko-Dobrzyńskich*. Prof. Marian Pawlak został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi w 1981 r., Medalem KEN w 1997 r. oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 2000 r. Mimo iż Jego życie w większości przypadło na trudne czasy, zachował

⁶ *Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy 2012/2013*, s. 2.

⁷ *Włocławskie Towarzystwo Naukowe 1979–1999. W dwudziestolecie utworzenia*, Włocławek 1999, s. 176.

neutralność polityczną. Nie należał do żadnej partii, z czego był bardzo dumny.

Prof. Marian Pawlak zmarł 26 grudnia 2016 r. w Bydgoszczy, mieście, w którym żył i pracował przez ostatnie 27 lat. Pochowany został w Toruniu.

Bibliografia prac Mariana Pawlaka

1962

Działania bojowe Dywizji Poznańskiej na Warmii i Mazurach w 1807 r., „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1962, nr 3 (77), s. 569–580

1967

Studia uniwersyteckie absolwentów Gimnazjum Elbląskiego w latach 1536–1772, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Nauki Humanistyczno-Społeczne” z. 24: 1967, „Historia” z. 3: 1967, s. 112–144

1968

J. Korewa, Z dziejów diecezji warmińskiej w XVI wieku. Geneza braniewskiego Hosianum. Przyczynek do dziejów zespolenia Warmii z Rzeczpospolitą [1549–1564], Poznań 1965, „Rocznik Olsztyński” T. 7: 1968, s. 274–277 [recenzja]

Rocznik Elbląski, T. 1–3, „Rocznik Olsztyński” T. 8: 1968, s. 242–245

1969

Z dziejów nauczania języka polskiego w gimnazjum elbląskim w XVIII w. Działalność lektora Jana Daniela Hoffmana, „Rocznik Elbląski” T. IV: 1969, s. 123–149

1970

Ch.E. Rhode, Presbyterologie elbingensis. Die evangelischen Geistlichen im Kirchenkreis Elbing von 1555 bis 1883 nebst Ergänzungen und Nachträgen bis 1945, Hamburg 1970, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1970, nr 4 (110), s. 613–614, [recenzja]

S. Gierszewski, Elbląg. Przeszłość i teraźniejszość, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1970, nr 4 (110), s. 612–613, [recenzja]

1971

Młodzież polska w gimnazjum toruńskim w latach 1600–1817, „Zapiski Historyczne” T. 36: 1971, z. 4, s. 37–82

1972

Dzieje Gimnazjum Elbląskiego w latach 1535–1772, Olsztyn 1972
Młodzież elbląska w Toruńskim Gimnazjum Akademickim w XVII–XVIII w., w: *Księga pamiątkowa 400-lecia Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego*, red. Z. Zdrójkowski, t. 1, Toruń 1972, s. 207–222
Nauczyciele gimnazjum elbląskiego w latach 1535–1772, cz. I, „Rocznik Elbląski” T. V: 1972, s. 139–158

1973

L. Mokrzecki, Studium z dziejów nauczania historii. Rozwój dydaktyki przedmiotu w Gdańskim Gimnazjum Akademickim do schyłku XVII w., Gdańsk 1973, „Rocznik Gdański” T. 33: 1973, s. 152–154 [recenzja]
Kallas M., Pawlak M., *Obchody roku Józefa Wybickiego w Gdańsku w 1972 roku*, „Zapiski Historyczne” T. 37: 1973, z. 4, s. 221–223
Mylius Jan (1557–1630), pedagog i pisarz, rektor Gimnazjum Elbląskiego, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 22, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1977, s. 354–355
Nauczyciele gimnazjum elbląskiego w latach 1535–1772, cz. II, „Rocznik Elbląski” T. VI: 1973, s. 127–177
Stanisław Karnkowski – życie i działalność, „Rocznik Kulturalny Kujaw i Pomorza” T. 7: 1973, s. 97–116

1977

Michał Friedwald (1525–1597), prokurator Zygmunta Augusta i Stefana Batorego zasłużony współtwórca ściślejszej unii Prus Królewskich z Koroną, w: *Zasłużeni ludzie Pomorza XVI wieku*, Gdańsk 1977, s. 38–44
Wilhelm Gnaphheus (1493–1568), humanista, rektor Gimnazjum Elbląskiego, w: *Zasłużeni ludzie Pomorza XVI wieku*, Gdańsk 1977, s. 52–56

1978

Album uczniów Chełmińskiego Gimnazjum Akademickiego 1692–1816, wydali Zbigniew Nowak, Przemysław Szafran, Wrocław 1975, „Zapiski Historyczne” T. 43: 1978, z. 2, s. 118–120 [recenzja]
Die Universitätsstudien der Jugend der Städte von Königlich Preussen in XVI. –XVIII. Jh., w: *Studia Martima*, red. M. Bogucka, t. I, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1978, s. 108–112
Jubileusz 75-lecia Liceum Ziemi Kujawskiej we Włocławku, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie”, Seria A: 1978, s. 255–262

1979

Adolf Pawiński, Rządy sejmikowe w Polsce 1572–1795 na tle stosunków województw kujawskich, Warszawa 1978, wyd. II, PIW, ss. 558, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie”, Seria B: 1979, s. 313–314 [recenzja]

Iselin Gundermann, Die evangelischen Pfarrer von Elbling 1886–1945. Fortsetzung von Chr. Ed. Rhodes “Presbyterologia Elbingnesis” Prof. Dr. Dr. h.c. Walther Hubatsch zum 60. Geburtstag. s. 173–201, w: “Beiträge zur Geschichte Westpreussens”, Zeitschrift der Copernicus-Vereinigung zur Pflege der Heimatkunde und Geschichte Westpreussens e. V. – Münster 1976, „Rocznik Elbląski” T. 8: 1979, s. 415–416 [recenzja]

Ordynacja gimnazjum elbląskiego z 1692 r., „Rocznik Elbląski” T. VIII: 1979, s. 357–378

1980

Jubileusz 60-lecia Aleksandrowa Kujawskiego, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie”, Seria C: 1980, s. 351–354

Pawlak M., Dygdała J., Prof. dr hab. Jerzy Wojtowicz, „Głos Uczelni: biuletyn Uniwersytetu Mikołaja Kopernika” 1980, nr 2, s. 12–14

Z dziejów kształcenia nauczycieli we Włocławku w latach 1916–1969, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie”, Seria C: 1980, s. 193–234

1981

Pilchowski Michał (zm. 1765), w: Polski słownik biograficzny, t. XXVI, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 251–252

1982

Fryderyk Eberhard von Rochow, Przyjaciel dzieci to jest księga do czytania i używania dla uczącej się młodzieży, pierwiej po niemiecku napisana, a teraz na polski przetłumaczona przez ks. Jerzego Olecha, opracowanie i wstęp M. Pawlak, Olsztyn 1982

Izrael Hoppe (1601–1679), burmistrz elbląski, historyk Polski i Prus, w: Zażyczeni ludzie Pomorza Nadwiślańskiego XVII wieku: szkice biograficzne, Wrocław 1982, s. 99–104

Jan Daniel Hoffmann (1701–1766), lektor języka polskiego, historyk Polski i Prus, w: Wybitni ludzie dawnego Torunia, red. M. Biskup, Warszawa 1982, s. 123–126

1983

Jan Gerlach (1893–1983), „Zapiski Historyczne” T. XLVIII: 1983, z. 4, s. 184–185

Jerzy Daniel Seyler (1686–1745), rektor Gimnazjum Elbląskiego, historyk, działacz kulturalno-oświatowy, w: *Wybitni Pomorzanie XVIII wieku: szkice biograficzne*, Wrocław 1983, s. 196–202

1984

Pawlak M., Dygdała J., *Gdańska sesja naukowa „Wkład Pomorza Gdańskiego do rozwoju nauki i oświaty”*, „Zapiski Historyczne” T. XLIX: 1984, z. 3, s. 178–180

1985

Dzieje fundacji Jana Preucka w XVII–XVIII w., „Acta Universitatis Nicolai Copernici”, „Historia XX”, „Nauki Humanistyczno-Społeczne”, z. 158: 1985, s. 51–74

H. Kenkel, Studeuten aus Ost- und Westpreussen an ausserpreussischen Universitäten vor 1815, anhand der gedruckten Matrikeln, Hamburg 1981, „Zapiski Historyczne” T. L: 1985, z. 2, s. 121–123 [recenzja]

L. Mokrzecki, Początki wiedzy o morzu w dawnej Rzeczypospolitej. Problematyka morska w nauce gdańskiej doby Baroku i Oświecenia, Wrocław 1983, „Rocznik Gdański” T. XLV: 1985, z. 2, s. 226–227 [recenzja]

Sprawozdanie z uroczystości odsłonięcia tablic pamiątkowych w Liceum Ziemi Kujawskiej we Włocławku w dniu 1 września 1981 r., „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” Seria E: 1985, s. 275

Uwagi nad socjotopografią inteligencji gdańskiej w XVI–XVIII w., „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego”, Pedagogika, Historia Wychowania, nr 15: 1985, s. 45–58

Z dziejów świętności Gimnazjum Elbląskiego w epoce Odrodzenia i Baroku, Gdańsk 1985

1987

Aleksander Mikołaj Tolckemit (Tolkemit) (1715–1759), pastor i historyk elbląski, w: *Zasłużeni ludzie dawnego Elbląga. Szkice biograficzne*, red. M. Biskup, Wrocław 1987, s. 155–156

Gruszczyńska M., Pawlak M., *Strajk szkolny we Włocławku w 1905 r.*, w: *Kujawy Wschodnie i ziemia dobrzyńska w dobie rewolucji 1905–1907*, red. M. Wojciechowski, Włocławek 1987, s. 25–44

Jan Daniel Hoffmann (1701–1766), historyk, konrektor i lektor języka polskiego w Gimnazjum Elbląskim, w: *Zasłużeni ludzie dawnego Elbląga. Szkice biograficzne*, red. M. Biskup, Wrocław 1987, s. 136–142

Jan Mylius (1557–1630), rektor Gimnazjum Elbląskiego, w: Zasłużeni ludzie dawnego Elbląga. Szkice biograficzne, red. M. Biskup, Wrocław 1987, s. 93–98

Wilhelm Gnapheus (1493–1569), humanista, działacz reformacji, rektor Gimnazjum Elbląskiego, w: Zasłużeni ludzie dawnego Elbląga. Szkice biograficzne, red. M. Biskup, Wrocław 1987, s. 28–34

1988

Studia uniwersyteckie młodzieży z Prus Królewskich w XVI i XVIII wieku, Toruń 1988

1989

Badania nad dziejami Elbląga w ostatnim ćwierćwieczu, „Rocznik Elbląski” T. XI: 1989, s. 21–31

Mietz A., Pakulski J., Pawlak M., *Wpisani w dzieje Chodcza*, Chodecz–Włocławek 1989

M. Krajewski, Materiały do bibliografii historycznej Ziemi Dobrzyńskiej, Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej, Włocławek 1986, „Zapiski Historyczne” T. LIV: 1989, z. 4, s. 125–127 [recenzja]

1990

Stan badań nad dziejami oświaty i wychowania na Pomorzu Gdańskim w latach 1970–1988, „Rocznik Gdański” T. L: 1990, s. 210–229

1991

Błędowski Zygmunt (1886–1971) nauczyciel, dyrektor szkół średnich, w: Zasłużeni dla Włocławka (XIII–XX wiek), red. M. Wojciechowski, Włocławek 1991, s. 28–29

Kaszewski Józef (1908–1986) nauczyciel, dyrektor liceów, działacz SD, poseł na Sejm, w: Zasłużeni dla Włocławka (XIII–XX wiek), pod red. M. Wojciechowskiego, Włocławek 1991, s. 80–82

Kozłowski Roman Stanisław (1889–1977) paleontolog, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, w: Zasłużeni dla Włocławka (XIII–XX wiek), red. M. Wojciechowski, Włocławek 1991, s. 95–97

Lidwin Ludwik (1889–1986) nauczyciel Liceum Ogólnokształcącego im. Ziemi Kujawskiej we Włocławku, w: Zasłużeni dla Włocławka (XIII–XX wiek), red. M. Wojciechowski, Włocławek 1991, s. 117–118

Szałkowski Edward (1908–1985) dyrektor Liceum im. M. Konopnickiej, działacz społeczny, w: Zasłużeni dla Włocławka (XIII–XX wiek), red. M. Wojciechowski, Włocławek 1991, s. 193–194

Szymkiewicz Dezydery (1885–1948) nauczyciel Włocławskiej Szkoły Handlowej, profesor Politechniki Lwowskiej i Uniwersytetu Jagiellońskiego, w: *Zasłużeni dla Włocławka (XIII–XX wiek)*, red. M. Wojciechowski, Włocławek 1991, s. 197–198

Degen-Ślósarska Zofia (1885–1954) dyrektorka liceum, w: *Zasłużeni dla Włocławka (XIII–XX wiek)*, red. M. Wojciechowski, Włocławek 1991, s. 51–53, [wspólnie z Lili Szwegrub]

Pawlak M., Serczyk J., *Podstawy badań historycznych. Skrypt dla studentów I roku historii*, Bydgoszcz 1991

1992

200 lat konstytucji 3 Maja, materiały z konferencji naukowej odbytej w WSP w Bydgoszczy w 1992 r., Bydgoszcz 1992 [redakcja naukowa]

Alexwangen Jakub (ok. 148–1552), wójt, rajca i burmistrz elbląski, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. I, Gdańsk 1992, s. 26–27

Barner Jakub (1640–1683), lekarz i chemik, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. I, Gdańsk 1992, s. 60

Brettschneider (Placotomus) Michał (ok. 1530–1573), rektor Gimnazjum Akademickiego, rajca, burmistrz i burgrabia elbląski, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. I, Gdańsk 1992, 161–162

Endersch Jan Fryderyk (1705–1769), mechanik i kartograf, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. I, Gdańsk 1992, s. 388–389

Fuchs Michał Bogumił (1758–1835), historyk, archiwista, profesor gimnazjum elbląskiego, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. I, Gdańsk 1992, s. 446–447

Fuchs Samuel Bogumił (1726–1797), sekretarza rady miejskiej Elbląga, rezydent na dworze królewskim, historyk, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. I, Gdańsk 1992, s. 447

Księga pamiątkowa Gimnazjum i Liceum Ziemi Kujawskiej we Włocławku wydana z okazji jubileuszu 90-lecia, Włocławek 1992 [redakcja naukowa i współautor]

Rozwój reformacji w Elblągu na tle Prus Królewskich (podobieństwa i różnice), „Pomorze Nadwiślańskie”, 1992, nr 4, s. 75–81

Studia młodzieży z Rzeczypospolitej w Lipsku w dobie unii polsko-saskiej, w: *Kultura literacka połowy XVIII w. w Polsce. Studia i szkice*, red. T. Kostkiewiczowa, Wrocław 1992, s. 201–208

1993

Alma Mater Carolina Pragensis. Vybor svedectvi cizich navstevniku. Ses-tavili: prof. PhDr. Josef Polisky, DrSc., PhDr. Marie Stemberkova. Wy-dala Univerzita Karlova, Praha 1988, s. 223, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” Z. 3: 1993, s. 155–156 [recenzja]

Kilka uwag o opiekunach polskich peregrynantów z XVI–XVII w., w: Mię-dzy wielką polityką a szlacheckim partykularyzmem. Studia z dziejów no-wożytniej Polski i Europy ku czci Profesora Jacka Staszewskiego, red. K. Wajda, Toruń 1993, s. 113–124

Pawlak M., Kania S., *O idei ustanowienia „Nagród Regionalnych” Pomor-rza Nadwiślańskiego za pielęgnowanie dziedzictwa i tożsamości lokalnej,* „Pomorze Nadwiślańskie: Biuletyn” 6: 1993, s. 30–34

Studia uniwersyteckie grudziądzan w epoce staropolskiej, „Zeszyty Nau-kowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” Z. 3: 1993, s. 59–67

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ludowego Wojska Polskiego w Gniewkowie (Zarys dziejów 1920–1970). Oprac. zesp.: Jan Bojanowski, Zbigniew Gór-ski, Olga Sekulska, Jakub Sekulski, Eugeniusz Suwiński, pod red. Jakuba Sekulskiego. Wyd. Centrum Doskonalenia Nauczycieli im. Władysława Spa-sowskiego w Warszawie, Oddział w Toruniu, Toruń 1990, s. 175, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Histo-ryczne” z. 3: 1993, s. 183–184 [recenzja]

Szkoły katolickie w diecezji chełmińskiej w epoce staropolskiej (XV–XVIII w.), „Przegląd Regionalny” Z. 7: 1993, s. 37–41

Teresa Wróblewska, Polskie organizacje na Pomorzu Gdańskim w latach 1871–1914, Działalność w służbie oświaty, wychowania i kultury, War-szawa–Poznań 1989, PWN, Seria A, nr 33, s. 222, „Zeszyty Naukowe Wy-ższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” Z. 3: 1993, s. 163–165 [recenzja]

Witold Molik: Polskie peregrynacje uniwersyteckie do Niemiec 1871–1914, Poznań 1989, UAM, s. 304, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicz-nej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” Z. 3: 1993, s. 167–169 [recenzja]

Wyjazdy młodzieży w warmińskiej na studia uniwersyteckie w XVI–XVIII w., „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1993, nr 3 (201), s. 403–411

Z dziejów Gimnazjum i Liceum ss. Urszulanek we Włocławku w latach 1916–1951, „Przegląd Regionalny” Z. 5: 1993, s. 13–17

Zur Bildungs – und Schulgeschichte Preussens. Beiträge von Karol-Ernst Jeismann, Heinz Lingenberg, Gregor Harzheim und Lieselotte Kunigk-Helbing herausgegeben von Udo Arnold, Verlag Nordostdeutsche Kulturwerk, Lüneburg 1988, s. 132, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” Z. 3: 1993, s. 171–174 [recenzja]

1994

Gelasinus Mikołaj Śmieszkowicz (ok. 1520–1580), rektor Gimnazjum Elbląskiego, literat, działacz kontrreformacji, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. II, Gdańsk 1994, s. 29–30
Gnapheus Wilhelm (1493–1568), humanista, działacz reformacji, rektor Gimnazjum Elbląskiego, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. II, Gdańsk 1994, s. 67–69

Harnack Jan (ok. 1660–1735), kantor i nauczyciel języka polskiego w Gimnazjum Elbląskim, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. II, Gdańsk 1994, s. 164

Hennigs Jerzy Fryderyk (1734–1806), rezydent elbląski na dworze króla Stanisława Augusta, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. II, Gdańsk 1994, s. 182–183

Himmelreich Piotr (ok. 1530–1582), rektor Gimnazjum Elbląskiego, sekretarz Rady Miejskiej, historyk, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. II, Gdańsk 1994, s. 205–206

Hoffmann Jan Daniel (1701–1766), historyk, konrektor i lektor języka polskiego w Gimnazjum Elbląskim, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. II, Gdańsk 1994, s. 213–215

Hoppe Izrael (1601–1679), burmistrz elbląski, historyk, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. II, Gdańsk 1994, s. 220–221

Jabłoński Z., Pawlak M., *Staropolski partykularyzm a współczesny regionalizm, „Przegląd Regionalny” Z. 10: 1994, s. 35–38*

Ks. Alojzy Szorc: Dominium Warmińskie (1243–1772). Przywilej i prawo chełmińskie na tle ustroju Warmii, w: Rozprawy i materiały Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, nr 112, Wyd. Pojezierze, Olsztyn 1990, s. 534, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” z. 4: 1994, s. 109–111 [recenzja]

Grzybowski M.M., Mietz A., Pakulski J., Pawlak M., *Osiek Rypiński. Dzieje parafii i gminy, Osiek Rypiński – Toruń 1994 => rec. Mariusz Wołos, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. 10: 1996 (rec.), s. 459–463 oraz tenże powtórnie, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. 14: 2000, s. 327–332*

Oświata i nauka w diecezji chełmińskiej, w: *Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość*, red. S. Kardasz, Toruń 1994, t. I, s. 125–138

Powstanie Kościuszkowskie na Kujawach i Pomorzu Gdańskim, red. M. Pawlak, Bydgoszcz 1994 (wstęp)

Praca naukowa, w: *Księga pamiątkowa 25-lecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy*, red. W. Jastrzębski, Bydgoszcz 1994, s. 31–52

Reformacja i kontrreformacja w Elblągu w XVI–XVIII w., Bydgoszcz 1994

=> recenzje: *Marian Pawlak, Reformacja i kontrreformacja w Elblągu w XVI–XVIII wieku*, Bydgoszcz 1994, ss. 121, 10 ilustracji, recenzja Z. Kropidłowskiego, „Rocznik Elbląski” T. XV: 1997, s. 116–119; *Marian Pawlak, Reformacja i kontrreformacja w Elblągu w XVI–XVIII wieku*, Bydgoszcz 1994, ss. 121, il. 10, aneksy 10, recenzja J. Hochleitner, „Rocznik Elbląski” T. XV: 1997, s. 121–124

Sobczak Stanisław (1903–1970), w: *Inowrocławski słownik biograficzny*, z. 2, Inowrocław 1994, s. 95

Zarys historii i działalności Liceum Pedagogicznego im. Władysława Spasowskiego w Inowrocławiu w latach 1945–1970, pod red. L. Sekulskiego, oprac. zespół w składzie J. Bojanowski, Z. Górski, W. Króliczewski, O. i J. Sekulscy, E. Suwiński, Wyd. Centrum Doskonalenia Nauczycieli im. W. Spasowskiego w Warszawie, Oddział w Toruniu, Toruń 1990, s. 209, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” Z. 4: 1994, s. 119–120

1995

Mietz A., Pawlak M., Szczotkowska-Topič M., *Gimnazjum i Liceum im. ks. Jana Długosza we Włocławku 1916–1949*, Bydgoszcz 1995

Grono pedagogiczne, w: A. Mietz, M. Pawlak, M. Szczotkowska-Topič, *Gimnazjum i Liceum im. ks. Jana Długosza we Włocławku 1916–1949*, Bydgoszcz 1995, s. 53–65

Podziały administracyjne na Kujawach w epoce staropolskiej, „Pomorze Nadwiślańskie: biuletyn” 1995, nr 10, s. 27–37

Powstanie i rozwój organizacyjny szkoły, w: A. Mietz, M. Pawlak, M. Szczotkowska-Topič, *Gimnazjum i Liceum im. ks. Jana Długosza we Włocławku 1916–1949*, Bydgoszcz 1995, s. 13–38

Rypin. Szkice z dziejów miasta, pod red. M. Krajewskiego, Rypin 1994, „Ziemia Dobrzyńska” T. 3: 1995, s. 105–106 [recenzja]

Studia i podróże Karola Godfryda Schopenhauera (1757–1795) w świetle jego imionnika, w: *W kręgu badań prof. Stanisława Gierszewskiego*, red. A. Groth, Gdańsk 1995, s. 163–167

Vaino Rajangu, Das Bildunswesen in Estland. Grundlagen-Tendenzen-Probleme, Köhln-Böhlau 1993, „Zapiski Historyczne” T. LX: 1995, z. 2–3, s. 106–107 [recenzja]

1996

Aleksander Marcin Trzecieliński, Feliks Władyszewski, *Wspomnienia o manifestacji harcerskiej 3 maja 1946 r. w Bydgoszczy*, oprac. M. Pawlak, „Kronika Bydgoska” T. XVIII: 1996, s. 293–299

Etapy rozwoju oświaty powszechnej w Bydgoszczy w latach 1920–1995, w: *Bydgoska oświata, 1920–1995. Zbiór studiów*, red. A. Bogucki, Bydgoszcz 1996, s. 38–43

Kilka uwag o poglądach pedagogicznych i o obowiązkach panujących Reinholda Lorichiusa i Stanisława Koszutskiego, w: *Szlakami przeszłości i czasów współczesnych. Księga ofiarowana Profesorowi Lechowi Mokrzeckiemu z okazji jego jubileuszu*, red. K. Puchowski i J. Żerka, Gdańsk 1996, s. 188–195

Kontakty szkolne północnych ziem Rzeczypospolitej z Akademią Zamojską w latach 1595–1781, w: *W kręgu akademickiego Zamościa*, red. H. Gmiterek, Lublin 1996, s. 259–268

Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1616–1620, cz. 1, ss. XXXV, 378, cz. 2, ss. 194, 4 mapy, wydali Zbigniew Górski, Ryszard Kabaciński, Jan Pakulski, pod red. Andrzeja Tomczaka, Wrocław – Warszawa – Kraków, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, 1994, recenzja: M. Pawlak, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. 10: 1996, s. 457–459 [recenzja]

Ośrodek życia umysłowego, w: *Historia Elbląga*, red. A. Groth, t. II, cz. 1 (1466–1626), Gdańsk 1996, s. 195–230

Przyjęcie do prawa miejskiego w Elblągu w latach 1700–1751, w: *750 lat praw miejskich Elbląga. Księga pamiątkowa*, red. A. Groth, Gdańsk 1996, s. 185–199

Reformacja i kontrreformacja. Kościoły i wyznania, w: *Historia Elbląga*, red. A. Groth, t. II, cz. 1 (1466–1626), Gdańsk 1996, s. 173–194

Sendel Nataniel (1686–1757), w: *Polski słownik biograficzny*, t. 36, Warszawa–Kraków 1995–1996, s. 265

Wiktor Wojciech Szymaniak (25 V 1944–28 I 1996), „Przegląd Bydgoski” R. VII: 1996, s. 146–147

1997

425 lat Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku: dokumentacja jubileuszu, Włocławek 1995, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. XI: 1997, s. 179–181 [recenzja]

- Aleksander Klemp, Protestanci w dobrach prywatnych w Prusach Królewskich od drugiej połowy XVII do drugiej połowy XVIII wieku, Gdańsk GTN 1994, ss. 254, 2 mapy, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” Z. 5: 1997, s. 222–224 [recenzja]*
- Edmund Kizik, Menonici w Gdańsku, Elblągu i na Żuławach Wiślanych w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku. Studia z dziejów małej społeczności wyznaniowej, Gdańsk GTN 1994, ss. 267, ilustr., Zusammenfassung, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” Z. 5: 1997, s. 225–226 [recenzja]*
- Kościół luteranski w Elblągu w XVI–XVIII wieku, w: Protestantyzm i protestanci na Pomorzu, red. J. Iluk, D. Mariańska, Gdańsk – Koszalin 1997, s. 19–34*
- Lange Jan (1706–1781), rektor gimnazjum elbląskiego, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. III, Gdańsk 1997, s. 27*
- Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1659–1665, część II: województwa sieradzkie, łęczyckie, brzesko-kujawskie, inowrocławskie i ziemia dobrzyńska, wydali: Zbigniew Górski, Jan Pakulski, Andrzej Tomczak, TNT, Fontes 81, Toruń 1996, XVI + 338 s., 3 mapy, „Przegląd Bydgoski” R. VIII: 1997, s. 111–113 [recenzja]*
- M. Kwiatkowski, *Pisma. Edycje królewskie 1564–1577*, opracował i wstępem poprzedził M. Pawlak, Bydgoszcz 1997
- Pawlak M., Rynkiewicz-Domino W., Kowalski K.M., *Sztuka, literatura, muzyka, teatr, w: Historia Elbląga*, red. A. Groth, t. II, cz. 2 (1626–1772), Gdańsk 1997, s. 177–220
- Mylius Jan (1557–1630), rektor gimnazjum elbląskiego, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. III, Gdańsk 1997, s. 282–283*
- Nesselman Zygmunt (1597–1660), lekarz nadworny Władysława IV i Jana Kazimierza, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. III, Gdańsk 1997, s. 304*
- Rotus Tomasz (zm. 1596), poeta, bibliofil, rektor gimnazjum elbląskiego, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 93*
- Sendel Nataniel (1686–1757), elbląski lekarz, członek towarzystw naukowych w Elblągu, Gdańsku, Królewcu i Wiedniu, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 198*
- Seyler Jerzy Daniel (1686–1745), rektor gimnazjum elbląskiego, historyk, działacz kulturalno-oświatowy, w: Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 200–202*

Specovius Michał (1693–1737), kaznodzieja w Elblągu, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 246–247

Sprengel Jan (1517–1602), nauczyciel gimnazjum elbląskiego, sekretarz rady, burmistrz i burgrabia elbląski, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 250–252

Szkolnictwo i oświata w okresie baroku i oświecenia, w: *Historia Elbląga*, red. A. Groth, t. II, cz. 2: (1626–1772), Gdańsk 1997, s. 155–176

Szkoła im. ks. Jana Długosza we Włocławku oraz dzieje jej uczniów i profesorów w latach 1939–1994, cz. 1 i 2 pod red. Janusza Odrowąż-Pieniążka, wydawnictwa brak, Warszawa 1996, s. 391, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. XI: 1997, s. 175–177 [recenzja]

Tolckemit Aleksander (1715–1759), pastor i historyk elbląski, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 375–376

Wimann Mikołaj (XVI w.), mgr, rektor gimnazjum elbląskiego, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 454–455

Woit Jakub (1698–1764), profesor gimnazjum elbląskiego, propagator systemu kopernikańskiego, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 464–465

Woit Jan (1659–1721), profesor i bibliotekarz w gimnazjum elbląskim, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 465–466

Wykształcenie burmistrzów elbląskich w XVII–XVIII w., „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia XXX, Nauki Humanistyczno-Społeczne” z. 322: 1997, s. 41–55

Zamehl Fryderyk (1590–1647), rajca elbląski, poeta i historyk, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. IV, Gdańsk 1997, s. 514–515

1998

Dawne włocławskie gimnazja (w latach 1876–1939), Bydgoszcz 1998 => recenzja T. Kawski, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. 14: 2000, s. 336–339

Polacy w Estonii, pod red. ks. E. Walewandera, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1998, ss. 411, nlb 2, ilustr. 6, reprodukcje map 2, „Przegląd Bydgoski” R. IX: 1998, s. 94–96 [recenzja]

Wiktor Wojciech Szymaniak (25 V 1944 – 28 I 1996), w: *Promotio historica. Zbiór prac adiunktów Instytutu Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy*, red. Z. Biegański, Bydgoszcz 1998, s. 7–9

Z dziejów Polskiej Organizacji Wojskowej w Chodczu, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. 12: 1998, s. 99–111

Zdzisław Kropidłowski, *Samopomoc w korporacjach rzemieślniczych Gdańska, Torunia i Elbląga (XIV–XVIII w.)*, Gdańsk 1997, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 1998, z. 3–4, s. 254–256 [recenzja]

1999

Edmund Kizik, *Śmierć w mieście hanzeatyckim w XVI–XVIII wieku. Studium z nowożytnej kultury funeralnej*, Gdańsk 1998, „Przegląd Bydgoski” R. 10: 1999, s. 125–126 [recenzja]

Oświata i szkolnictwo, w: *Włocławek. Dzieje miasta*, red. J. Staszewski, t. 1, Włocławek 1999, s. 581–603

Zdzisław Pietrzyk, *W kręgu Strasburga: z peregrynacji młodzieży z Rzeczypospolitej Polsko-Litewskiej w latach 1538–1621*, Kraków 1997, „Zapiski Historyczne” T. LXIV: 1999, z. 3–4, s. 183–185 [recenzja]

2000

Mieczkowska E., Pawlak M., *Poglądy społeczno-etyczne Szymona Budnego*, w: *Z dziejów stosunków wyznaniowych w Rzeczypospolitej XVI–XVII w.*, red. H. Gmiterek, Lublin 2000, s. 47–65

Metryka uczniów Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego 1600–1817, wyd. Zenon Hubert Nowak i Janusz Tandecki, cz. 1 (1600–1717), TNT, Fontes 83, Toruń 1997, ss. 267; cz. II (1718–1817), TNT, Fontes 84, Toruń 1998, ss. VII, 269–561, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Historyczne” z. 6: 2000, s. 199–201 [recenzja]

Stan badań nad dziejami oświaty na Kujawach (XVI–XX wiek), w: *Historiograficzna prognoza 2000. Stan i potrzeby badań nad dziejami regionów kujawsko-pomorskiego i sąsiednich*, red. M. Grzegorz, Bydgoszcz 2000, s. 281–298

Status kobiety w rodzinach kupców gdańskich epoki oświecenia, w: *Partnerka, matka, opiekunka. Status kobiety w dziejach nowożytnych od XVI do XX wieku*, red. K. Jakubiak, Bydgoszcz 2000, s. 302–311

Życie literackie i naukowe Elbląga w epoce staropolskiej, w: *Księga pamiątkowa Jubileuszu Księdza Infułata Mieczysława Józefczyka*, red. J. Hochleitner, A. Kalinowski, Łódź 2000, s. 169–187

2001

Katafias J., Pawlak M., *Włocławski Oddział Instytutu Rolniczego Akademii Techniczno-Rolniczej im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy (1978–1984)*, Włocławek 2001

Oświata i szkolnictwo w latach 1918–1939, w: *Włocławek. Dzieje miasta*, red. J. Staszewski, t. 2, Włocławek 2001, s. 141–169

Oświata i szkolnictwo w latach 1945–1990, w: *Włocławek. Dzieje miasta*, red. J. Staszewski, t. 2, Włocławek 2001, s. 634–658

Profesor Mirosław Krajewski – historyk regionalista, badacz dziejów ziemi dobrzyńskiej, w: *Profesora Mirosława Krajewskiego działalność naukowa i dydaktyczna*, red. I. Zielińska, Włocławek 2001, s. 31–36

Starania Jana Langa o pozyskanie pieniędzy dla biblioteki Gimnazjum Elbląskiego w latach 1746–1780, w: *Biblioteka Elbląska 1601–2001. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej z okazji 400-lecia Biblioteki Elbląskiej*, red. W. Długokęcki, Elbląg 2001, s. 43–46

2002

Biblioteki profesorów gimnazjum elbląskiego XVI–XVIII, „Między Nami Bibliotekarzami: Biuletyn Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu” 2002, nr 2, s. 3–7

Gerlach Jan (1893–1983), historyk, badacz dziejów wojskowości i Prus Królewskich, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, Suplement II, red. Z. Nowak, Gdańsk 2002, s. 84–85

Nowe materiały do dziejów Polskiej Organizacji Wojskowej w Chodczu, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. 17: 2002, s. 291–294

Studia młodzieży wileńskiej w protestanckich uczelniach środkowej i zachodniej Europy, w: *W kręgu badań profesora Waclawa Odyńca. Materiały z sesji naukowej poświęconej pamięci Profesora Waclawa Odyńca*, red. J. Włodarski, Gdańsk 2002, s. 235–251

Studia wiejskiej młodzieży luterańskiej z Prus Królewskich w XVII–XVIII w., w: *W służbie książki. Praca zbiorowa ofiarowana profesorowi doktorowi habilitowanemu Franciszkowi Bonawenturze Mincerowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Z. Kropidłowski, Bydgoszcz 2002, s. 41–58

2003

Nauczyciele szkół parafialnych diecezji kujawsko-pomorskiej w epoce staropolskiej, w: *Religijność na Kujawach i ziemi dobrzyńskiej w czasach staropolskich*, red. A. Mietz, Włocławek 2003, s. 135–147

Studia uniwersyteckie młodzieży z Leszna w XVII i XVIII w., w: Jan Jonston w 400-lecie urodzin (1603–2003), red. A. Konior, Leszno 2003, s. 17–46

2004

Dziejkowski Bolesław Emil (1907–1986), w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. I, Włocławek 2004, s. 51–52

Michler Zygmunt (1888–ok. 1939/1940), w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. I, Włocławek 2004, s. 109–111

Pawlak M., Długokęcki W., *Studia uniwersyteckie malborszczyków do 1773 r.*, Bydgoszcz 2004

Szkoły parafialne dekanatu nakielskiego w XVII i XVIII w., w: *Dziedzictwo kulturowe na Krajnie i Pałukach*, red. S. Łaniecki, L. Skaza, Nakło n. Notecią 2004, s. 17–122

2005

Błędowski Zygmunt (1886–1971), nauczyciel, dyrektor szkół średnich, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. III, Włocławek 2005, s. 17–19

Degen-Ślósarska Zofia (1885–1954), dyrektorka Liceum im. Marii Konopnickiej we Włocławku, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. II, Włocławek 2005, s. 45–47

Die Geschichte des Elbinger Gymnasium in den Jahren 1535–1772, w: *Kulturgeschichte Preussens Königlich polnischen Anteils in derr Frühen Neuzeit*, hrsg. von Sabine Beckman u. Klaus Garber, Frühe Neuzeit, Band 103, Tübingen 2005, s. 371–394

Dzieje administracji w Polsce (materiały pomocnicze), Bydgoszcz 2005

Kilka uwag o zamknięciu prywatnych szkół katolickich we Włocławku w latach 1948–1951, „Ateneum Kapłańskie” T. 144: 2005, z. 1, s. 106–115

Lidwin Ludwik (1889–1986), nauczyciel Liceum Ogólnokształcącego im. Ziemi Kujawskiej we Włocławku, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. II, Włocławek 2005, s. 109–110

Sobczak Stanisław (1903–1970), dyrektor Liceum Ogólnokształcącego im. Ziemi Kujawskiej we Włocławku, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. II, Włocławek 2005, s. 159–160

Steinbok Janina (1883–1945), nauczycielka, dyrektorka szkół średnich, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. II, Włocławek 2005, s. 165–166

Szkoły parafialne na Kujawach w epoce staropolskiej, Bydgoszcz 2005 => recenzja A. Mietz Marian Pawlak, *Szkoły parafialne na Kujawach w epoce*

staropolskiej, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz 2005, ss. 166, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” T. 20: 2005, s. 204–207

2006

Duchowieństwo diecezji płockiej w świetle wizytacji z 1817 r., w: *Ad fontes. Studia ofiarowane Księdzu Profesorowi Alojzemu Szorcowi w siedemdziesięciolecie urodzin*, red. Z. Jaroszewicz-Pieresaławcew, I. Makarczyk, Olsztyn 2006, s. 281–297

Elbląskie Gimnazjum Akademickie – jego dzieje i wychowankowie w historii miasta i regionu, w: *Tradycje akademickie Elbląga – dawniej i dziś : materiały pokonferencyjne*, red. J. Borzyszkowski, Elbląg 2006, s. 17–32

2007

Kolegium jezuickie w Bydgoszczy (1619–1780), w: *Z dziejów I Liceum Ogólnokształcącego. IV wieki kształcenia w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 2007, s. 11–37

Reformacja na Kujawach w świetle wizytacji duszpasterskich Stanisława Karnkowskiego i Hieronima Rozrażewskiego z lat 1577–1584, w: *Polska w kręgu polityki, kultury i gospodarki europejskiej. Księga pamiątkowa z okazji 70-lecia urodzin prof. Maksymiliana Grzegorza*, red. Z. Zyglewski, Bydgoszcz 2007, s. 178–196

Z dziejów I Liceum Ogólnokształcącego. IV wieki kształcenia w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2007 [redakcja naukowa]

Zarys dziejów oświaty. Skrypt, Bydgoszcz 2007

2008

Kolegium jezuickie w Bydgoszczy (1619–1780), „Kronika Bydgoska” T. XXX: 2008, s. 51–71

Marek Grzegorz Zieliński, *Chelmno civitas totius Prussiae metropolis XVI–XVIII w.*, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz 2007, ss. 598, il. 84, „Universitas Gedanensis” R. 20: 2008, nr 1 (35), s. 113–114 [recenzja]

Ryszard Julian Kabaciński (31 III 1940–22 XII 2007), „Kwartalnik Historyczny” R. CXV: 2008, nr 3, s. 195–197

2009

Ryszard Julian Kabaciński, „Kalendarz Bydgoski” R. 42: 2009, s. 321–322

2010

Gdańskie Gimnazjum Akademickie, t. I–IV, red. E. Kotarski, Gdańsk 2008, „ARS Educandi” T. 7: 2010, s. 188–190

2011

Cackowski Stefan (1927–2008), historyk, profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, działacz Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. VI, Włocławek 2011, s. 8–10

Dzieje Szkoły Podstawowej w Nowinach w latach 1927–2010, Bydgoszcz 2011 => rec. A. Marchwińska, *Marian Pawlak, Dzieje Szkoły Podstawowej w Nowinach w latach 1927–2010*, Bydgoszcz: Oficyna wydawnicza MW, s. 115, ilustracje, w: „Rocznik Naukowy Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy. Nauki o Edukacji” 2011, nr 6, s. 201–207

Kalembka Sławomir (1936–2009), historyk, rektor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, wykładowca WSHE we Włocławku, działacz społeczny, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. VI, Włocławek 2011, s. 45–48

Nikonowicz Olga (1930–2011), nauczycielka, historyczka i muzealnica, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. VI, Włocławek 2011, s. 112–113

Pakulski Jan (1941–2008), historyk, profesor nauk humanistycznych, badacz dziejów Kujaw i Wielkopolski, w: *Włocławski słownik biograficzny*, t. VI, Włocławek 2011, s. 120–121

2012

Gimnazja akademickie Elbląga, Gdańska i Torunia. Podobieństwa i różnice, w: *Gdańskie Gimnazjum Akademickie*, t. 5: *Źródła i artykuły*, red. L. Mokrzecki, M. Brodnicki, Gdańsk 2012, s. 179–196

Wspomnienie o księdzu prof. dr. hab. Alojzym Szorcu, „Echa Przeszłości” T. 13: 2012, s. 506–508

2013

Iżycka A., Pawlak M., *Rodzina Pawlaków*, w: *Szkice z historii rodziny Pawlaków i Raczkowskich. Studia ofiarowane prof. Marianowi Pawlakowi*, red. A. Iżycka, M. Raczkowski, Szczytno 2013, s. 33–40

Pawlak M., Raczkowski M., *Udział członków rodziny Pawlaków i Raczkowskich w walkach narodowowyzwoleńczych*, w: *Szkice z historii rodziny Pawlaków i Raczkowskich. Studia ofiarowane prof. Marianowi Pawlakowi*, red. A. Iżycka, M. Raczkowski, Szczytno 2013, s. 57–64

Przodkowie Małgorzaty z Gościńskich Raczkowskiej, w: *Szkice z historii rodziny Pawlaków i Raczkowskich. Studia ofiarowane prof. Marianowi Pawlakowi*, red. A. Iżycka, M. Raczkowski, Szczytno 2013, s. 54–55

2015

Iżycka A., Pawlak M., *Rodzina Pawlaków*, w: *Szkice z historii rodziny Pawlaków i Raczkowskich. Studia ofiarowane prof. Marianowi Pawlakowi*, red. A. Iżycka, M. Raczkowska, Brodnica 2015, s. 33–38

Pawlak M., Raczkowski M., *Udział członków rodziny Pawlaków i Raczkowskich w walkach narodowowyzwoleńczych*, w: *Szkice z historii rodziny Pawlaków i Raczkowskich. Studia ofiarowane prof. Marianowi Pawlakowi*, red. A. Iżycka, M. Raczkowski, Brodnica 2015, s. 51–57

Przodkowie Małgorzaty z Gościńskich Raczkowskiej, w: *Szkice z historii rodziny Pawlaków i Raczkowskich. Studia ofiarowane prof. Marianowi Pawlakowi*, pod red. A. Iżyckiej, M. Raczkowskiego, Brodnica 2015, s. 49–50

Wspomnienie o Profesorze Jerzym Wojtowiczu, w: *Jerzy Wojtowicz – historyk gospodarki, społeczeństwa i kultury doby nowożytnej: indywidualny przypadek z historiografii PRL*, red. K. Maliszewski, W. Piasek, s. 292–312

2017

Andrzej Tadeusz Piątkowski (1938–2016), „Tabularium Historiae” T. I: 2017, s. 143–145

Wykaz prac magisterskich powstałych pod kierunkiem Mariana Pawlaka

1978

Wysocka Zofia, *Seweryn Rzewuski i jego poglądy polityczne*, Toruń 1978

1984

Mosakowska Lucyna, *Zarys dziejów studium nauczycielskiego we Włocławku w latach 1962–1969*, Toruń 1984

1985

Bukowska Krystyna, *Księgarnie w Łodzi w latach 1945–1975*, Toruń 1985

Lewandowska Bożena, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 2 im. Marii Konopnickiej w Itawie w latach 1957–1983*, Toruń 1985

Paczkowska Halina, *Rejonowa Biblioteka Publiczna w Radziejowie (1945–1980)*, Toruń 1985

Stolarczyk Ewa, *Biblioteki szkolne w Reszlu. Rozwój i działalność w latach 1945–1980*, Toruń 1985

Zdunek Danuta, *Państwowe Technikum Weterynaryjne we Wrześni 1950–1982*, Toruń 1985

Fitas Alina, *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Poznaniu 1929–1983*, Toruń 1985

1987

Bator Teresa, *Publiczna Szkoła Powszechna stopnia III im. Władysława Jagiełły w Poznaniu 1918–1939*, Toruń 1987

Jaksina Maria, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 2 w Kętrzynie w latach 1947–1984*, Toruń 1987

1989

Hoffmann Dorota, *Rokowania polsko-szwedzkie w Sztumskiej Wsi w 1635 roku*, Toruń 1989

Lewandowska Krystyna, *Rozwój budownictwa szkolnego na terenie miasta i gminy Kruszwica po 1945 r.*, Toruń 1989

1991

Górna Alina, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 14 im. Lucjana Szenwalda w Inowrocławiu w latach 1963–1988*, Toruń 1991

Jarżab Małgorzata, *Monografia Liceum Ogólnokształcącego w Brodnicy w latach 1973–1990*, Toruń 1991

Jastrzębska Ewa, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej w Czermnie w latach 1945–1990*, Toruń 1991

Kuśnierz Danuta, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej w Jabłównku w latach 1945–1990*, Bydgoszcz 1991

Manelska Danuta, *40 lat Państwowej Podstawowej Szkoły Muzycznej nr 1 im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu*, Toruń 1991

Nawrocka Jolanta, *Zarys monograficzny Młodzieżowego Domu Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu*, Toruń 1991

Nowak Marzena Małgorzata, *Monografia internatu Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Marii Grzegorzewskiej w Bydgoszczy*, Toruń 1991

Pruszkowska Małgorzata, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 16 im. Mikołaja Kopernika w Płocku w latach 1969–1989*, Toruń 1991

Szczepańczyk Katarzyna, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 1 we Włocławku w latach 1945–1985*, Toruń 1991

Świec Maria Ewelina, *Działalność internatu Państwowego Liceum Pedagogicznego we Włocławku w latach 1946–1966*, Toruń 1991

Thies Jolanta, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 2 im. Józefa Wybickiego w Rypinie w latach 1960–1990*, Toruń 1991

Tumińska Małgorzata, *Działalność internatu Studium Nauczycielskiego we Włocławku w latach 1962–1969*, Toruń 1991

Wańczuk Bożena, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej w Ostrowitem w latach 1945–1980*, Toruń 1991

Wojtalewicz Barbara, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 11 im. gen. Karola Świerczewskiego w Płocku w latach 1962–1990*, Toruń 1991

1992

Mieczkowska Elżbieta, *Szymon Budny. Próba biografii*, Toruń 1992

Szczotkowska-Topic Marzena, *Zakład Szkolny im. Księdza Jana Długosza we Włocławku (1916–1939)*, Toruń 1992

Witolska Agnieszka, *Życie codzienne gdańszczan doby oświecenia w świetle pamiętników Joanny Schopenhauer*, Toruń 1992

1993

Ajchstet Katarzyna, *Powstanie i działalność Biblioteki Szkolnej V Liceum Ogólnokształcącego im. Leona Kruczkowskiego w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1993

- Iżewski Ireneusz, *Historia i działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. H. Radlińskiej w Szczecinie w latach 1946–1990*, Bydgoszcz 1993
- Kardach Robert, *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Bydgoszczy w latach 1977–1992*, Bydgoszcz 1993
- Kopeć Adam, *Historia i działalność biblioteki szkolnej i I Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu*, Bydgoszcz 1993
- Kreft Monika, *Pedagogiczna Biblioteka w Chojnicach im. Stefana Bieszka*, Bydgoszcz 1993
- Sieracka Monika, *Działalność bibliotek szkolnych szkół podstawowych w Solcu Kujawskim w latach 1945–1992*, Bydgoszcz 1993
- Signerska Izabela, *Działalność i organizacja biblioteki Zespołu Szkół Elektronicznych w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1993
- Smaruj Ewa, *Działalność Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Solcu Kuj. w latach 1980–1991*, Bydgoszcz 1993
- Walkowiak Krystyna, *Historia i działalność biblioteki szkolnej Szkoły Podstawowej nr 3 im. Mikołaja Kopernika we Wrześni*, Toruń 1993

1994

- Chrzanowski Wojciech, *Zarys dziejów Zespołu Szkół Gastronomicznych im. Jarosława Iwaszkiewicza w Bydgoszczy w latach 1978–1993*, Bydgoszcz 1994
- Hemmerling Piotr, *Socjotopografia uczniów Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. Karola Libelta w Kcyni*, Bydgoszcz 1994
- Jankowiak Hanna, *Rys historyczno-genealogiczny rodu Nekanda-Trepka herbu Topór*, Bydgoszcz 1994
- Kaczmarek Marek, *Monografia Liceum Ogólnokształcącego im. Braci Śniadeckich w Żninie w latach 1945–1993*, Bydgoszcz 1994
- Kaufka Joanna, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 25 im. Synów Pułków w Bydgoszczy w latach 1973–1993*, Bydgoszcz 1994
- Kułakowski Mariusz, *Stan stosunków polsko-niemieckich w okresie międzywojennym w świetle „Gazety Grudziądzkiej”*, Bydgoszcz 1994
- Olszewska Lilla, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej w Mięcierzynie w latach 1945–1992*, Bydgoszcz 1994
- Piotrowska Justyna, *Mentalność patrycjatu gdańskiego w II poł. XVIII w. w świetle pamiętników Joanny Schopenhauer*, Bydgoszcz 1994
- Proch Małgorzata, *Działalność Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego im. Królowej Jadwigi w Inowrocławiu w latach 1919–1935*, Bydgoszcz 1994
- Ramian Edyta, *Życie rodzinne muzułmanki w Koranie i w tradycji*, Bydgoszcz 1994

Sawicka Zofia, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej nr 1 im. kpt. Pawła Cymśa w Inowrocławiu w latach 1945–1991*, Bydgoszcz 1994

Stefańczyk Robert, *Budownictwo szkolne w okresie międzywojennym we Włocławku*, Bydgoszcz 1994

Śmigiel Anna, *Polskie duchowieństwo zakonne drugiej połowy XVIII wieku w świetle „Monachomachii” i „Antymonachomachii” Ignacego Kraskiego*, Bydgoszcz 1994

Węgierska Grażyna, *Budowa i rozbudowa szkół podstawowych w Bydgoszczy w latach 1945–1991*, Bydgoszcz 1994

1995

Łuczak Katarzyna, *Jan Zamojski jako polityk*, Bydgoszcz 1995

Sobocińska Stella, *Poglądy społeczno-polityczne Piotra Skargi w świetle „Kazań sejmowych”*, Bydgoszcz 1995

1998

Bednarkiewicz Eugeniusz, *Monografia Szkoły Podstawowej nr 21 w Toruniu za lata 1964–1998*, Bydgoszcz 1998

Duma Małgorzata, *Monografia Zespołu Szkół Zawodowych w Wąbrzeźnie w latach 1945–1995*, Bydgoszcz 1998

Gocał Marzena, *Jan III Sobieski – polityk*, Bydgoszcz 1998

Kalka Antoni, *Jerzy Ossoliński jako polityk*, Bydgoszcz 1998

Kochaniec Zuzanna, *Monografia Samorządowej Szkoły Podstawowej w Bądczu w latach 1945–1995*, Bydgoszcz 1998

Kołodziejczak Ewa, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Piechcinie w latach 1960–1995*, Bydgoszcz 1998

Konieczka Paweł, *Przyczyny, przebieg i skutki zjazdu kolskiego*, Bydgoszcz 1998

Kozakiewicz Hanna, *Poglądy Stanisława Augusta Poniatowskiego na zakres władzy królewskiej*, Bydgoszcz 1998

Kozłowska Bożena, *Seweryn Rzewuski jako działacz polityczny*, Bydgoszcz 1998

Nowak Małgorzata, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej w Ciechrzu w latach 1945–1995*, Bydgoszcz 1998

Rogalska Barbara, *Monografia Szkoły Podstawowej w Damasławku w latach 1975–1995*, Bydgoszcz 1998

Słomiński Maciej, *Działalność dyplomatyczna Jana Franciszka Commendone w okresie pierwszego bezkrólewia w Rzeczypospolitej (1572–1573)*, Bydgoszcz 1998

Sztuczka Elżbieta, *Monografia Szkoły Podstawowej im. Romualda Traugutta w Kawie w latach 1945–1995*, Bydgoszcz 1998

1999

Bartkowska Anna, *Stosunek hetmana Stanisława Żółkiewskiego do wojny z Moskwą w latach 1609–1618*, Bydgoszcz 1999

Bilicka Beata, *Monografia Szkoły Podstawowej w Wiktorówku w latach 1945–1998*, Bydgoszcz 1999

Cieźak-Iwińska Ewelina, *Monografia Liceum Pedagogicznego w Nakle n. Notecią 1954–1969*, Bydgoszcz 1999

Grajek Agnieszka, *Monografia Szkoły Podstawowej w Wapnie w latach 1945–1998*, Bydgoszcz 1999

Kasprzak Danuta, *Monografia Szkoły Podstawowej im. Władysława Broniewskiego we Władysławowie za lata 1945–1997*, Bydgoszcz 1999

Katafias Jolanta, *Włocławski Oddział Instytutu Rolniczego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1980–1984*, Bydgoszcz 1999

Krych Ilona, *Monografia Szkoły Podstawowej nr 3 w Kucharach Kościelnych im. Marii Dąbrowskiej w latach 1945–1995*, Bydgoszcz 1999

Marciniak Katarzyna, *Monografia Szkoły Podstawowej nr 4 w Koninie za lata 1964–1998*, [Bydgoszcz] 1999

Szubska Jolanta, *Monografia Szkoły Podstawowej nr 1 w Solcu Kujawskim za lata 1945–1998*, Bydgoszcz 1999

Wieczorek Krystyna, *Stosunek Saksonii do powstania kościuszkowskiego w świetle relacji dyplomatycznych saskiego chargé d'affaires Jana Jakuba Patza*, Bydgoszcz 1999

Wojtycka Renata, *Monografia Szkoły Podstawowej w Gozdach za lata 1945–1999*, Bydgoszcz 1999

2000

Bachera Maria, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza w Rzgowie w latach 1945–1995*, Bydgoszcz 2000

Kamińska Anna, *Jan Heweliusz (1611–1687). Szkic biograficzny*, Bydgoszcz 2000

Nowak Monika, *Adam Jerzy Czartoryski jako kurator Wileńskiego Okręgu Naukowego*, Bydgoszcz 2000

Oźmina Ewelina, *Walka Stanisława Karnkowskiego ze zwolennikami reformacji w Polsce*, Bydgoszcz 2000

Weber Renata, *Monografia Szkoły Podstawowej im. Gustawa Zielińskiego w Markowicach w latach 1945–1999*, Bydgoszcz 2000

2001

Aluchna Rafał, *Wpływ peregrynacji do Ziemi Świętej na losy Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła Sierotki i jego rodu*, Bydgoszcz 2001

Bruniecka Elżbieta, *II Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu w latach 1988–2001*, Bydgoszcz 2001

Ćwiklińska Sylwia, *Lew Sapieha (1557–1633). Szkic biograficzny*, Bydgoszcz 2001

Disterheft Paweł, *Kapitulacja pod Ujściem i jej znaczenie dla przebiegu wojny polsko-szwedzkiej 1655–1660*, Bydgoszcz 2001

Gackowska Karolina, *Monografia Zespołu Szkół Zawodowych im. gen. Stanisława Maczka w Koronowie w latach 1945–2001*, Bydgoszcz 2001

Kunkel-Landowska Maria, *Monografia Szkoły Podstawowej nr 1 w Kościerzynie za lata 1945–1999*, Bydgoszcz 2001

Sobiech Wojciech, *Udział Wielkopolan w wyprawie wiedeńskiej*, Bydgoszcz 2001

Stachowiak Monika, *Działalność dyplomatyczna nuncjusza Cosmo de Torresa w Rzeczypospolitej (1621–1622)*, Bydgoszcz 2001

Szarkowska-Kobus Marlena, *Działalność bibliotekarska Onufrego Kopczyńskiego*, Bydgoszcz 2001

Szczawińska Danuta, *Poglądy Stanisława Staszica na sprawę chłopską i mieszczańską*, Bydgoszcz 2001

Szurpita Dorota Edyta, *Stanisław Karnkowski, biskup kujawski, arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski. Szkic biograficzny*, Bydgoszcz 2001

Szymańska Ewa, *Monografia Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków w Bydgoszczy za lata 1948–1991*, Bydgoszcz 2001

Tusk Ewa, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej im. E. Kwiatkowskiego w Stężycy w latach 1945–1999*, Bydgoszcz 2001

Wilgórski Marek, *Monografia Szkoły Podstawowej w Brzyskorzysztwi za lata 1945–2000*, Bydgoszcz 2001

2002

Balana Emilia, *Problem tolerancji religijnej w czasach Zygmunta III Wazy*, Bydgoszcz 2002

Halik Marek, *Rokosz Mikołaja Zebrzydowskiego*, Bydgoszcz 2002

Kędzierski Arkadiusz, *Monografia Liceum Ogólnokształcącego w Pelplinie za lata 1951–2001*, Bydgoszcz 2002

Komasińska Natalia, *Monografia Szkoły Podstawowej numer 3 im. Armii Krajowej w Żninie w latach 1945–2000*, Bydgoszcz 2002

Krusińska Monika, *Monografia Zespołu Szkół Mechanicznych nr 1 im. Franciszka Siemiradzkiego w Bydgoszczy za lata 1945–2000*, Bydgoszcz 2002

Malak Mirella, *Monografia Szkoły Podstawowej w Dźwiersznie Małym w latach 1945–2001*, Bydgoszcz 2002

Marciniak Paweł, *Osadnictwo w rejonie Fordonu w XVI–XVIII wieku*, Bydgoszcz 2002

Parus Joanna, *Monografia Szkoły Podstawowej im. Michała Okurzałego w Zagórowie*, Bydgoszcz 2002

Sarnowski Maciej, *Monografia Zespołu Szkół im. S. Staszica w Pile w latach 1993–2001*, Bydgoszcz 2002

Siekierski Marcin Stefan, *Monografia Szkoły Podstawowej numer 3 w Barcinie w latach 1986–1999*, Bydgoszcz 2002

Szulc Lucyna, *Szkoła Podstawowa w Serocku 1945–2000*, Bydgoszcz 2002

Urtnowska Justyna Edyta, *Monografia Szkoły Podstawowej w Kolnie w latach 1947–1997*, Bydgoszcz 2002

Wójcik Monika, *Monografia Szkoły Podstawowej nr 19 w Bydgoszczy im. Mikołaja Kopernika 1948–2001*, Bydgoszcz 2002

Zborowski Mariusz, *Monografia Zespołu Szkół Rolniczych w Witkowie*, Bydgoszcz 2002

Żalińska Agnieszka, *Zarys dziejów Szkoły Podstawowej w Januszkowie*, Bydgoszcz 2002

Żychlińska-Nowakowska Natalia Ewa, *Monografia Szkoły Podstawowej nr 2 w Żninie 1945–2000*, Bydgoszcz 2002

2003

Czyżewska Ewa, *Sportowa Szkoła Podstawowa nr 39 im. kpt. ż. w. Tadeusza Ziółkowskiego w Bydgoszczy w latach 1959–2003*, Bydgoszcz 2003

Czyżewska Magdalena, *Szkoła Podstawowa nr 20 z Oddziałami Integracyjnymi im. Ks. Prymasa Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Bydgoszczy w latach 1967–2003*, Bydgoszcz 2003

Isbrandt Ewa, *Stanisław Karnkowski jako pedagog i nauczyciel*, Bydgoszcz 2003

Maliszewska Dominika, *Szkoła Podstawowa nr 29 w Bydgoszczy – Fordon za lata 1986–2000*, Bydgoszcz 2003

Polcyn Paweł, *Historycy polscy wobec stosunków polsko-szwedzkich za panowania Zygmunta III Wazy*, Bydgoszcz 2003

Wojciechowska Beata, *Poglądy Stanisława Staszica na kwestie reform ustroju państwa*, Bydgoszcz 2003

2004

Kamerdyn Andrzej, *Rokosz Jerzego Sebastiana Lubomirskiego (1665–1666)*, Bydgoszcz 2004

Mickiewicz Halina, *Dzieje kościoła św. Anny w Wilnie w świetle literatury*, Bydgoszcz 2004

Selerzyńska Teresa, *Kcynia w okresie drugiej wojny północnej*, Bydgoszcz 2004

2005

Gapiński Mariusz, *Pierwsze panowanie Stanisława Leszczyńskiego*, Bydgoszcz 2005

Kalinowska Wioletta, *Poglądy pedagogiczne Hugo Kollątaja*, Bydgoszcz 2005

Kłoczek Przemysław, *Monografia Zespołu Szkół Rolniczych w Złotowie*, Bydgoszcz 2005

Macukiewicz Justyna, *Charakterystyka i ocena panowania Michała Korybuta Wiśniowieckiego*, Bydgoszcz 2005

Stefaniak Jolanta, *Historia Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki w Łobżenicy w latach 1991–2004*, Bydgoszcz 2005

2007

Adamski Jakub, *Konfederacja barska na Kujawach i ziemi dobrzyńskiej*, Bydgoszcz 2007 (?)

Augustynowicz Katarzyna, *Monografia szkoły św. Wojciecha w Inowrocławiu*, Bydgoszcz 2007

Bącela Magdalena, *Dzieje dekanatu kowalskiego w latach 1626–1823*, Bydgoszcz 2007

2010

Pniewska Monika, *Zmiany zachodzące w pomocy społecznej po roku 1995 na przykładzie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie*, Bydgoszcz 2010